

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ІКЖЦ

УАППО

Українська асоціація представниць
правоохоронних органів

РЕАЛІЗАЦІЯ ҐЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ
СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

V Міжнародна науково-практична конференція
(16 травня 2024 року)

УДК 305:355.08]08(043.2)

P-31

Реалізація гендерної політики на сучасному етапі розвитку сектору безпеки і оборони: стан, проблеми, перспективи : тези V Міжнародної науково-практичної конференції (Хмельницький, 16 травня 2024 року). Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2024. 458 с.

Видання містить тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції “Реалізація гендерної політики на сучасному етапі розвитку сектору безпеки і оборони: стан, проблеми, перспективи”, яка відбулась в онлайн-режимі 16 травня 2024 року у м. Хмельницький на базі Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького.

УДК 305:355.08]08(043.2)
© Видавництво НАДПСУ, 2024

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова оргкомітету – заступник ректора (проректор) з навчальної та наукової роботи Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького доктор педагогічних наук, доцент полковник Сергій БІЛЯВЕЦЬ;

заступник голови оргкомітету – начальник відділу – головний науковий співробітник науково-організаційного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, кандидат педагогічних наук, доцент полковник Юрій ДЕМ'ЯНЮК;

члени оргкомітету:

Урядова уповноважена з питань гендерної політики, докторка юридичних наук, кандидатка філософських наук, професорка, заслужена юристка України, Катерина ЛЕВЧЕНКО;

помічниця Голови Державної прикордонної служби України з гендерних питань полковник Олеся КЛИМЕНКО;

помічниця ректора Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (з гендерних питань), заслужена працівниця освіти України, докторка психологічних наук, професорка полковник Олена ВОЛОБУЄВА;

помічник ректора Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького з міжнародного та міжвузівського співробітництва – начальник групи міжнародного та міжвузівського співробітництва, кандидат педагогічних наук, доцент полковник Андрій ЯНКОВЕЦЬ;

начальник режимно-секретного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького полковник Олександр КОВАЛЕНКО;

начальник видавництва Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького полковник Олег СВИДЕРСЬКИЙ;

міжнародна та національна експертка з гендерних питань, засновниця та старша аналітикиня Інформаційно-консультативного жіночого центру Олена СУСЛОВА;

програмна менеджерка Української асоціації представниць правоохоронних органів Юлія НІКОЛАЙЧУК;

професор кафедри адміністративної діяльності факультету правоохоронної діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького доктор юридичних наук, професор Валентин ЗЬОЛКА;

секретарка оргкомітету – старша наукова співробітниця відділення планування та контролю наукової та науково-технічної діяльності науково-організаційного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького кандидатка наук з державного управління Ілона ЯРМОЛИНСЬКА.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ УКРАЇНИ

Яніна ОВСЯННІКОВА

Валентин КЕРДИВАР

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується суттєвими змінами у системі гендерних відносин, внаслідок чого, з одного боку, відкриваються можливості для їх оптимізації, а з іншого – виникає ризик порушень формування гендерної ідентичності.

Інтерес до даної проблематики в наш час великий, що пояснюється високим ступенем актуальності теми й існуванням у суспільстві ще досить сильного, стійкого традиційного погляду як на жінку, так і на чоловіка. Незважаючи на те, що багато сучасних соціальних стандартів, норм й цінностей стають більше гнучкими, сила гендерних стереотипів дотепер є однією з головних їхніх характеристик; суспільство в більшій своїй частині непохитно відтворює стереотипи минулого. У зв'язку із цим діагностика вивчення гендерних стереотипів представляється необхідною і досить актуальною.

Гендерні стереотипи – механізми, що забезпечують закріплення і трансляцію гендерних ролей від покоління до покоління. У суспільній свідомості вони функціонують як стандартизовані уявлення про моделі поведінки та риси характеру відповідно до понять “чоловіче” та “жіноче”.

Вивчення гендерних стереотипів почалося у середині 50-х років ХХ ст., коли американські соціологи Мак Кі та Шерріфс визначили типовий чоловічий та типовий жіночий образи [2]. На їх думку, типовий чоловічий образ – це сукупність рис, пов'язана із соціально необмеженою поведінкою,

компетентністю, раціональними здібностями, активністю і результативністю. Жіночий – характеризують соціальні й комунікативні навички, теплота, емоційна підтримка [2]. Стереотипи створюються суспільством штучно, формуючись протягом багатьох років, важко піддаються коригуванню або ліквідації, обмежують свободу, можливості людини, прийняття рішень у різних сферах життєдіяльності. Тим більше, що, як відомо, не існує чисто “чоловічої” або чисто “жіночої” особистості; будь-яка особистість втілює у собі риси як фемінності, так і маскулінності.

Аналізуючи трансформаційні процеси, що відбуваються в сучасному суспільстві загалом та їхній вплив на гендерну картину, варто зазначити, що гендерну картину сучасного суспільства важко визначити як однорідну та чітко структуровану, вона характеризується полярними гендерними стереотипами, появу і функціонування яких спричинили економічні, політичні, культурні зміни суспільств, що трансформуються [4].

У свою чергу проблема спілкування належить до числа найважливіших для людини. Психологи єдині у визнанні значення спілкування у формуванні особистості в юнацькому віці [1]. Цей період досить істотний для формування основних структурних компонентів особистості. Від того, як буде складатися спілкування, залежить формування особистості [3].

Це зумовлює актуальність дослідження, мета якого полягає в тому, щоб установити взаємозв’язок між гендерними стереотипами й процесом спілкування у майбутніх працівників ДСНС України. Дослідження проводилося у вересні 2023 року серед курсантів (20 осіб) і курсанток (20 осіб) 1 курсу Національного університету цивільного захисту України.

На першому етапі проводилось дослідження впливу гендерних стереотипів на міжособистісне спілкування здобувачів вищої освіти за допомогою методики “Я – дівчина/юнак”. Отримана оцінка характеристики відповідного або невідпо-

відного гендерного стереотипу носить суб'єктивний характер, тобто визначається самим досліджуванним. Однак, як правило, курсанти і курсантки в юнацькому віці добре класифікують самоописи як стереотипні/нестереотипні, орієнтуючись на традиційні уявлення про мужність – жіночність. У результаті проведеної методики ми одержали такі результати: 22 % юнаків і 10 % дівчат характеризують себе, як особистість, на яку не впливають відповідні гендерні стереотипи. Крім того, 10 % курсантів і 10 % курсанток погано усвідомлюють або витісняють власні гендерні характеристики. Більшість досліджуваних (68 % курсантів і 80 % курсанток) вважають, що вони відповідають гендерному стереотипу, але дівчата частіше характеризують себе як підвладних гендерному стереотипу, ніж юнаки.

Методологічною основою дослідження гендерних стереотипів є концепція психосемантичного вивчення свідомості. У завдання психосемантики входить реконструкція індивідуальної системи значень, через призму якої відбувається сприйняття суб'єктом світу, інших, самого себе. Під психологічною структурою значень, розуміється система співвіднесення й протиставлення слів у процесі їхнього вживання в мовній і пізнавальній діяльності. У системі уявлень кожної людини є специфічні, властиві тільки їй складові, обумовлені її індивідуальним досвідом.

На другому етапі проводилось дослідження такої детермінанти індивідуальної свідомості суб'єкта, як гендерна належність (сукупність вимог, приписів, норм, відмінних якостей, які характеризують юнаків і дівчат) за допомогою опитувальника для оцінки образів “Ідеальна дівчина” (“Ідеальний юнак”).

Аналіз отриманих даних дозволив виділити стереотипні образи ідеального юнака й ідеальної дівчини. На думку майбутніх працівників ДСНС України, ідеальний юнак, на відміну від дівчини, має загальну привабливість, силу особистості,

для нього більше важливим є соціальний статус, сучасність, але різниця між фемінінними й маскулінінними якостями незначна. Ідеальна дівчина повинна бути емоційною, емпатійною, також має відрізнятися фемінінністю та більш високою андрогінністю.

Використовуючи опитувальник Сандри Бем і методичку “Діагностика міжособистісних відносин (ДМВ)”, ми одержали такі результати: 100 % здобувачів вищої освіти притаманна андрогінність, але у курсанток незначно переважають феміністські якості, а у курсантів маскулініні. Результати за методикою “ДМВ” підтверджують, що 50 % дівчат мають маскулініні риси особистості, а 25 % юнаків феміністські.

Отримані дані доводять, що курсанти і курсантки з тенденцією до фемінінності уникають контактів з людьми й мають обмежене коло контактів, уникають брати на себе відповідальність за прийняття рішень, обережні при встановленні близьких інтимних відносин. У курсантів і курсанток з тенденцією до маскулінінності велике коло контактів, вони легко вступають у взаємини, мають середній рівень контролю, беруть на себе відповідальність під час прийняття рішень, схильні встановлювати близькі взаємини.

Отже, ми можемо зробити висновок про те, що виділені нами показники гендерних стереотипів у міжособистісних відносинах виявляють міцний взаємозв’язок, у своїй сукупності визначаючи успішність розвитку особистості майбутніх працівників ДСНС України.

Список використаних джерел

1. Логвінова Д. В. Вплив гендерних установок на розвиток і становлення особистості. *Вісник ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. Психологія*. Харків : ХДПУ, 2002. Вип. 9. С. 154–159.
2. Mckee J. P., Sheriffs A. C. The Differential Evaluation of Males and Females. *Journal of Pers.* 1957. No. 25. Pp. 145–165.

3. Вільямс Дж. Е., Бест Д. Секс стереотипи і міжгрупові відносини. Психологія міжгрупових відносин. Чикаго : Нельсон-Халл, 2008, 400 с.

4. Manandhar M., Hawkes S., Buse K., Nosratid E., Magar V. Gender, health and the 2030 agenda for sustainable development. *Bull. World Health Organ.* 2018. Pp. 644–653.

<i>Упровадження гендерно-чутливого підходу в підготовку персоналу правоохоронних відомств: закордонний досвід</i> Людмила КУСЯК	276
<i>Аналіз індексу WPS 2023 року</i> Олеся КУЦЬКА, Катерина КУЦЬКА	280
<i>Практичні поради і рекомендації жінкам щодо професійної самоактуалізації</i> Людмила ЛЕВИЦЬКА	285
<i>Забезпечення гендерної рівності у секторі безпеки та оборони України під час повномасштабного вторгнення</i> Катерина ЛЕВЧЕНКО, Галина ЖУКОВСЬКА, Анатолій ДОСИЧ	288
<i>Гендерна рівність у логістиці</i> Наталія ЛЕВЧУК	297
<i>Важливість гендерного підходу для досягнення безпеки</i> Ірина МІЩИНСЬКА	299
<i>Шлях до гендерної рівності в Україні: виклики та досягнення у воєнний час</i> Карина НІКОЛАЄНКО	302
<i>Дослідження впливу гендерних стереотипів на спілкування майбутніх працівників Державної служби з надзвичайних ситуацій України</i> Яніна ОВСЯННІКОВА, Валентин КЕРДИВАР	305
<i>Політика розвінчування гендерних стереотипів: зарубіжний досвід</i> Тетяна ПАВЛЮК	310
<i>Гендерний профіль дослідників наукових установ безпеки та оборони України</i> Наталія ПАНТЄЛЄВА, Мирослава ХУТОРНА, Олена ГОНЧАРЕНКО	313

**РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ
СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

**Тези V Міжнародної науково-практичної конференції
(16 травня 2024 року)**

Коректори: С. С. Кондратюк, О. Л. Грицева, Т. О. Маляр, І. М. Бабина, Ю. О. Бабій
Комп'ютерна верстка О. В. Філіпенко

Відповідальність за достовірність фактів та інших даних несуть автори

Здано до набору 21.05.2024. Підписано до друку 13.06.2024

Формат 60×84/16. Гарнітура SchoolBook. Тираж 20 прим.

Ум. друк. арк. 26,62. Обл.-вид. арк. 27,48

Видавництво Національної академії

Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3010 від 22.10.2007